

RPW/23703/2017 P
Data:2017-04-18

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

PODSEKRETARZ STANU

Warszawa, dnia 14 kwietnia 2017 r.

DL IV 053-2/17

BIBLIOTEKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPEŁ.	2017 -04- 18
Z. P.	NR

Pan

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na pismo sygn. II 515.9.2014.MM dotyczące implementacji dyrektywy 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności, uprzejmie informuję, co następuje.

Formuła konsultacji pomiędzy Ministerstwem Sprawiedliwości a Ministerstwem Spraw Zagranicznych w sprawie dyrektywy 2013/48/UE nie obejmowała sporządzania formalnych ekspertyz. Analiza przepisów powołanego aktu prawnego i ich korelacji z normami prawa polskiego prowadzona była co do zasady w trybie roboczym. Jej wynikiem była uzgodniona przez MS i MSZ tabela korelacji, zawierająca zestawienie przepisów dyrektywy oraz odpowiadających im przepisów polskich, którą w załączeniu uprzejmie przekazuję.

7

Łukasz Piębiak

**PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości**

Łukasz Piębiak

Tabela implementacyjna

DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności

Przepis dyrektywy 2013/48/UE	Obowiązujący przepis prawa polskiego	komentarz
Art. 2. 1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do podejrzanych lub oskarżonych w postępowaniu karnym od chwili poinformowania ich przez właściwe organy państwa członkowskiego, za pomocą oficjalnego powiadomienia lub w inny sposób, o tym, że są podejrzani lub oskarżeni o popełnienie przestępstwa, niezależnie od tego, czy zostali pozbawieni wolności. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do czasu zakończenia postępowania, przez co rozumie się ostateczne rozstrzygnięcie kwestii, czy podejrzany lub oskarżony popełnił przestępstwo, w tym w stosownych przypadkach wydanie wyroku skazującego i rozpatrzenie wszelkich środków odwoławczych.	KPK Art. 6. Oskarżonemu przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć.	
	KPW Art. 4. § 1. Obwinionemu przysługuje prawo do obrony, w tym do korzystania z pomocy jednego obrońcy, o czym należy go pouczyć. § 2. Prawo, o którym mowa w § 1, przysługuje również osobie określonej w art. 54 § 6 z chwilą przystąpienia do przesłuchania po powiadomieniu jej o treści zarzutów albo z chwilą wezwania jej do złożenia pisemnych wyjaśnień. Osobę tę należy pouczyć o przysługującym jej prawie. Przepisy art. 21-24 stosuje się odpowiednio.	
Art. 2. 2. Niniejszą dyrektywę stosuje się do osób objętych postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania („osoby podlegające nakazowi”) od chwili ich zatrzymania w państwie członkowskim wykonującym nakaz zgodnie z art. 10.		Zobacz informacje dotyczące art. 10
Art. 2. 3. Niniejszą dyrektywę stosuje się także, na takich samych warunkach jak przewidziane w ust. 1, do osób – innych niż podejrzani lub oskarżeni – które w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania stają się podejrzаныmi lub oskarżonymi.	Brak	Polska procedura karna nie przewiduje przypadków zmiany statusu przesłuchiwanym osób w trakcie tej czynności
Art. 2. 4. Bez uszczerbku dla prawa do rzetelnego procesu, niniejsza dyrektywa ma zastosowanie jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych, w odniesieniu do drobnych przestępstw: a)w przypadku gdy prawo państwa członkowskiego przewiduje nakładanie kar przez organ inny niż sąd	Brak	Na gruncie prawa polskiego przepis dyrektywy dotyczy możliwości ograniczenia jej stosowania do postępowania przed sądem w odniesieniu do drobnych przestępstw, za które może być nałożony mandat karny (w ramach postępowania w sprawach o wykroczenia). Skorzystanie z takiego ograniczenia nie jest konieczne z

<p>właściwy w sprawach karnych, a nałożenie takiej kary może być przedmiotem odwołania lub przekazania do takiego sądu; lub</p> <p>b)w przypadku gdy nałożona kara nie może polegać na pozbawieniu wolności;</p> <p>niniejsza dyrektywa ma zastosowanie jedynie do postępowania przed sądem właściwym w sprawach karnych.</p> <p>W każdym przypadku niniejszą dyrektywę stosuje się w pełni, gdy podejrzany lub oskarżony został pozbawiony wolności, niezależnie od etapu postępowania karnego.</p>		<p>uwagi na fakt, iż obecnie obowiązujące przepisy kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia zapewniają prawo do obrony nie tylko na etapie sądowym, ale również na etapie czynności wyjaśniających (por. art. 4 kpw).</p>
<p>Art. 3. 2. Podejrzani lub oskarżeni mają prawo dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki. W każdym wypadku podejrzani lub oskarżeni mają dostęp do adwokata począwszy od najwcześniejszego spośród następujących terminów:</p> <p>a)przed ich przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;</p> <p>b)w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych zgodnie z ust. 3 lit. c);</p> <p>c) niezwłocznie po pozbawieniu wolności;</p> <p>d)zanim zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim stawią się przed tym sądem.</p>	<p>KPK</p> <p>Art. 245. § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.</p> <p>§ 2. Przepis art. 517j § 1 oraz przepisy wydane na podstawie art. 517j § 2 stosuje się odpowiednio.</p> <p>Art. 517j. § 1. W celu umożliwienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym ustanawia się obowiązek pełnienia przez adwokatów i radców prawnych dyżurów w czasie i miejscu ustalonym w odrębnych przepisach.</p> <p>Art. 301. Na żądanie podejrzanego należy przesłuchać go z udziałem ustanowionego obrońcy. Niestawiennictwo obrońcy nie tamuje przesłuchania</p> <p>Art. 316. § 1. Jeżeli czynności śledztwa nie będzie można powtórzyć na rozprawie, należy podejrzanego, pokrzywdzonego i ich przedstawicieli ustawowych, a obrońcę i pełnomocnika, jeżeli są już w sprawie ustanowieni, dopuścić do udziału w czynności, chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki.</p>	<p>Przepis dotyczy kontaktu z adwokatem zapewnianym w postępowaniu karnym od momentu wystąpienia jednej ze wskazanych w nim sytuacji, która będzie miała miejsce najwcześniej. Najwcześniejszym momentem w polskiej procedurze karnej jest zatrzymanie (art. 245 kpk), przesłuchanie (art. 301 kpk) bądź okazanie osoby (czynność okazania uznawana jest za czynność niepowtarzalną - art. 316 kpk), w ramach postępowania wprawach o wykroczenia – zatrzymanie (art. 46 kpw) i przesłuchanie (art. 4 kpw).</p>

	<p>KPW</p> <p>Art. 46 § 4. Zatrzymanemu należy na jego żądanie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem albo z radcą prawnym oraz zapewnić możliwość bezpośredniej z nim rozmowy; zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.</p> <p>Art. 4. § 1. Obwinionemu przysługuje prawo do obrony, w tym do korzystania z pomocy jednego obrońcy, o czym należy go pouczyć.</p> <p>§ 2. Prawo, o którym mowa w § 1, przysługuje również osobie określonej w art. 54 § 6 z chwilą przystąpienia do przesłuchania po powiadomieniu jej o treści zarzutów albo z chwilą wezwania jej do złożenia pisemnych wyjaśnień. Osobę tę należy pouczyć o przysługującym jej prawie. Przepisy art. 21-24 stosuje się odpowiednio.</p>	
<p>Art. 3. 3. Prawo dostępu do adwokata pociąga za sobą, co następuje:</p> <p>a) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do spotykania się na osobności i porozumiewania się z reprezentującym ich adwokatem, także przed przesłuchaniem przez policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy;</p> <p>b) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli prawo do obecności i skutecznego udziału ich adwokata w czasie ich przesłuchiwania. Taki udział musi być zgodny z procedurami określonymi w prawie krajowym, pod warunkiem że takie procedury pozostają bez uszczerbku dla skutecznego wykonywania odnośnego prawa i dla jego istoty. Jeżeli adwokat bierze udział w przesłuchaniu, fakt ten jest odnotowywany, z wykorzystaniem procedury protokolowania, zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego;</p> <p>c) państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mieli co najmniej prawo do obecności swojego adwokata podczas następujących czynności dochodzeniowych lub dowodowych, w przypadku gdy</p>	<p>Wskazane wyżej przepisy art. 245, 301 i 316 kpk oraz art. 46 i 4 kpw</p>	

<p>czynności te są przewidziane w prawie krajowym oraz jeżeli dla danej czynności jest wymagana lub dozwolona obecność podejrzanego lub oskarżonego:</p> <p>(i) okazania w celu rozpoznania;</p> <p>(ii) konfrontacji;</p> <p>(iii) eksperymentów procesowych polegających na odtworzeniu przebiegu przestępstwa.</p>		
<p>4. Państwa członkowskie dokładają starań, aby udostępniać informacje ogólne mające ułatwić podejrzanym lub oskarżonym uzyskanie dostępu do adwokata.</p> <p>Niezależnie od przepisów prawa krajowego dotyczących obowiązkowej obecności adwokata, państwa członkowskie wprowadzają niezbędne rozwiązania, by zapewnić podejrzanym lub oskarżonym, którzy zostali pozbawieni wolności, możliwość skutecznego skorzystania z prawa dostępu do adwokata, chyba że takie osoby zrzekły się tego prawa zgodnie z art. 9.</p>	<p>KPK</p> <p>Art. 300. § 1 Przed pierwszym przesłuchaniem należy pouczyć podejrzanego o jego uprawnieniach: do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na pytania, do informacji o treści zarzutów i ich zmianach, do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, do korzystania z pomocy obrońcy, w tym do wystąpienia o obrońcę z urzędu w wypadku określonym w art. 78, do końcowego zaznajomienia z materiałami postępowania przygotowawczego, jak również o uprawnieniach określonych w art. 23a § 1, art. 72 § 1, art. 156 § 5 i 5a, art. 301, art. 335, art. 338a i art. 387 oraz o obowiązkach i konsekwencjach wskazanych w art. 74, art. 75, art. 133 § 2, art. 138 i art. 139. Pouczenie należy wręczyć podejrzanemu na piśmie; podejrzanemu otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem.</p> <p>Art. 244. § 2. Zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach, w tym o prawie do skorzystania z pomocy adwokata lub radcy prawnego, do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza, jeżeli nie włada w wystarczającym stopniu językiem polskim, do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia, do otrzymania odpisu protokołu zatrzymania, do dostępu do pierwszej pomocy medycznej oraz o prawach wskazanych w art. 245, art. 246 § 1 i art. 612 § 2, jak również o treści art. 248 § 1 i 2, a także wysłuchać go.</p> <p>Art. 245. § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych</p>	

	<p>wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.</p> <p>§ 2. Przepis art. 517j § 1 oraz przepisy wydane na podstawie art. 517j § 2 stosuje się odpowiednio.</p> <p>Art. 517j. § 1. W celu umożliwienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym ustanawia się obowiązek pełnienia przez adwokatów i radców prawnych dyżurów w czasie i miejscu ustalonym w odrębnych przepisach</p>	
<p>5. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania ust. 2 lit. c), w przypadku gdy oddalenie geograficzne podejrzanego lub oskarżonego uniemożliwia zapewnienie prawa dostępu do adwokata bez zbędnej zwłoki po pozbawieniu go wolności.</p>	<p>Brak. Regulacja fakultatywna</p>	
<p>6. W wyjątkowych okolicznościach i jedynie na etapie postępowania przygotowawczego państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw przewidzianych w ust. 3, w zakresie, w jakim jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – jednym z następujących istotnych powodów:</p> <p>a) w przypadku pilnej potrzeby zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby;</p> <p>b) w przypadku konieczności podjęcia przez organy ścigania natychmiastowego działania w celu niedopuszczenia do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek.</p>	<p>Brak. Regulacja fakultatywna</p>	
<p>Art. 4.1. Państwa członkowskie respektują zasadę poufności porozumiewania się pomiędzy podejrzanymi lub oskarżonymi a ich adwokatem przy korzystaniu z prawa dostępu do adwokata przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Takie porozumiewanie obejmuje spotkania, korespondencję, rozmowy telefoniczne oraz inne formy porozumiewania się, dozwolone na mocy</p>	<p>KPK</p> <p>Art. 73. § 1. Oskarżony tymczasowo aresztowany może porozumiewać się ze swym obrońcą podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie.</p> <p>§ 2. W postępowaniu przygotowawczym prokurator, udzielając zezwolenia na porozumiewanie się, może zastrzec w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wymaga tego dobro postępowania</p>	

<p>prawa krajowego.</p>	<p>przygotowawczego, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona.</p> <p>§ 3. Jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, prokurator, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, może również zastrzec kontrolę korespondencji podejrzanego z obrońcą.</p> <p>§ 4. Zastrzeżenia, o których mowa w § 2 i 3, nie mogą być utrzymywane ani dokonane po upływie 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego.</p> <p>Art. 245. § 1. Zatrzymanemu na jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednią z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.</p> <p>KKW</p> <p>Art. 8a. § 1. Korespondencja skazanego pozbawionego wolności podlega cenzurze i nadzorowi, chyba że ustawa stanowi inaczej.</p> <p>§ 2. Korespondencja skazanego pozbawionego wolności z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata. Przepisy <u>art. 73 § 3 i 4</u> oraz <u>art. 225 § 3</u> Kodeksu postępowania karnego stosuje się.</p> <p>Art. 215. § 1. Tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącą Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania skazanego przed tym Trybunałem, podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie. Jeżeli organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, zastrzeże przy widzeniu obecność swoją lub osoby upoważnionej - widzenie odbywa się w sposób wskazany przez ten organ.</p>	
-------------------------	---	--

	<p>KPW Art. 46 § 4. Zatrzymanemu należy na jego żądanie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem albo z radcą prawnym oraz zapewnić możliwość bezpośredniej z nim rozmowy; zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.</p>	
<p>Art. 5. 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do tego, aby, na ich życzenie, przynajmniej jedna wskazana przez nie osoba, na przykład krewny lub pracodawca, została niezwłocznie powiadomiona o pozbawieniu ich wolności.</p>	<p>KPK Art. 245 § 4. Przepisy art. 261 stosuje się odpowiednio. Zawiadomienie następuje na żądanie zatrzymanego.</p> <p>Art. 261. § 1. O zastosowaniu tymczasowego aresztowania sąd jest obowiązany bezzwłocznie zawiadomić osobę najbliższą dla oskarżonego; może to być osoba wskazana przez oskarżonego.</p> <p>§ 2. Na wniosek oskarżonego można również zawiadomić inną osobę zamiast lub obok osoby wskazanej w § 1.</p> <p>KKW Art. 211. § 2. Tymczasowo aresztowany ma prawo, bezzwłocznie po osadzeniu go w areszcie śledczym, zawiadomić o miejscu swojego pobytu osobę najbliższą albo inną osobę, stowarzyszenie, organizację lub instytucję, a także swojego obrońcę. Tymczasowo aresztowany cudzoziemiec ma ponadto prawo powiadomić właściwy urząd konsularny, a w razie braku takiego urzędu - właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne.</p> <p>KPW Art. 46 § 3. Na żądanie zatrzymanego zawiadamia się o zatrzymaniu osobę najbliższą, a także pracodawcę. O zatrzymaniu osoby wskazanej w art. 10 § 1 zawiadamia się niezwłocznie właściwego dowódcę jednostki wojskowej, nawet gdy zatrzymany tego nie żąda. Przepis <u>art. 612 § 2</u> Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.</p>	

<p>Art. 5. 2. Jeżeli podejrzany lub oskarżony jest dzieckiem, państwa członkowskie zapewniają, aby osoba, na której spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, została jak najszybciej poinformowana o pozbawieniu wolności oraz o jego powodach, chyba że byłoby to sprzeczne z celem najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka, w którym to przypadku powiadamia się inną stosowną osobę dorosłą. Do celów niniejszego ustępu za dziecko uznaje się osobę, która nie ukończyła osiemnastego roku życia.</p>	<p>Ww. przepisy art. 245, 261 kpk, art. 211 kpw i art. 46 kpw</p>	
<p>Art. 5. 3. Państwa członkowskie mogą zastosować czasowe odstępstwo od stosowania praw określonych w ust. 1 i 2, w przypadku gdy jest to uzasadnione – w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy – jednym z następujących istotnych powodów:</p> <p>a) pilną potrzebą zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nieetykalności cielesnej jakiejś osoby;</p> <p>b) pilną potrzebą zapobieżenia sytuacji, w której postępowanie karne mogłoby zostać narażone na znaczący uszczerbek.</p> <p>Art. 5. 4. W przypadku gdy państwa członkowskie stosują czasowe odstępstwo od stosowania praw określonych w ust. 2, zapewniają, aby o pozbawieniu dziecka wolności został niezwłocznie poinformowany organ odpowiadający za ochronę dzieci i dbanie o ich dobro.</p>	<p>Brak. Regulacja fakultatywna.</p>	
<p>Art. 6. 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do porozumiewania się bez zbędnej zwłoki z co najmniej jedną wyznaczoną przez siebie osobą trzecią, na przykład z krewnym.</p>	<p>KKW Art. 217. § 1. Tymczasowo aresztowany może uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie na widzenie przez organ, do którego dyspozycji pozostaje. W wypadku gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, wymagana jest zgoda na</p>	<p>Brak przepisu dotyczącego zatrzymania. Skorzystano w tym zakresie z derogacji przewidzianej w art. 6.2 dyrektywy.</p>

	<p>widzenie każdego z nich, chyba że organy te zarządzają inaczej.</p> <p>§ 1a. Tymczasowo aresztowany, z zastrzeżeniem § 1b, ma prawo do co najmniej jednego widzenia w miesiącu z osobą najbliższą.</p>	
<p>Art. 6. 2. Państwa członkowskie mogą ograniczyć lub odroczyć wykonywanie prawa, o którym mowa w ust. 1, z uwagi na nadrzędny interes lub proporcjonalne wymogi operacyjne.</p>		<p>Przepis dyrektywy wyjaśnia motyw 36, zgodnie z którym istnieje możliwość odroczenia korzystania z prawa do kontaktu z osobą trzecią m.in., jeśli zachodzi konieczność zapewnienia obecności na rozprawie sądowej lub zapobieżenia uszczerbkowi dla postępowania karnego. Na gruncie prawa polskiego wykorzystując obydwie ww. przesłanki, przepis ten realizowany jest w ten sposób, że prawo do kontaktu z osobą trzecią odraczane jest na etapie zatrzymania i zapewniane dopiero na etapie tymczasowego aresztowania.</p> <p>(36) Podejrzani lub oskarżeni powinni mieć prawo, w czasie pozbawienia wolności, do porozumiewania się, bez zbędnej zwłoki, z co najmniej jedną wyznaczoną przez siebie osobą trzecią, na przykład krewnym. Państwa członkowskie mogą ograniczyć lub odroczyć korzystanie z tego prawa z uwagi na nadrzędny interes lub proporcjonalne wymogi operacyjne. Takie wymogi mogłyby obejmować, między innymi, potrzebę zapobieżenia poważnym negatywnym konsekwencjom dla życia, wolności lub nietykalności cielesnej jakiejś osoby, potrzebę zapobieżenia uszczerbkowi dla postępowania karnego, potrzebę zapobieżenia przestępstwu, potrzebę obecności na rozprawie sądowej oraz potrzebę ochrony ofiar przestępstwa. W przypadku gdy właściwe organy przewidują ograniczenie lub odroczenie korzystania z prawa porozumiewania się w odniesieniu do określonej osoby trzeciej, powinny najpierw zbadać, czy podejrzany lub oskarżony mógłby porozumieć się z inną wskazaną przez siebie osobą trzecią. Państwa członkowskie mogą wprowadzić praktyczne rozwiązania dotyczące terminu, sposobu, czasu trwania i częstotliwości porozumiewania się z osobami trzecimi, biorąc pod uwagę konieczność utrzymania porządku, bezpieczeństwa i ochrony w miejscu, w którym przebywa osoba pozbawiona</p>

<p>Art. 7. 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni, którzy nie są ich obywatelami i którzy zostali pozbawieni wolności, mieli prawo do tego, by organy konsularne państwa, którego są obywatelami, zostały powiadomione bez zbędnej zwłoki o pozbawieniu ich wolności, oraz miały prawo do porozumiewania się z tymi organami, jeśli sobie tego życzą. Jednak w przypadku gdy podejrzani lub oskarżeni mają dwa obywatelstwa lub więcej, mogą wybrać, które organy konsularne mają być powiadomione o pozbawieniu ich wolności i z którymi chcą się porozumiewać.</p> <p>2. Podejrzani lub oskarżeni mają również prawo do odwiedzin ze strony swoich organów konsularnych, prawo do rozmowy i korespondencji z nimi oraz prawo do tego, by organy te zajęły się organizacją ich zastępstwa procesowego, pod warunkiem że organy te wyrażają na to zgodę, a podejrzani lub oskarżeni sobie tego życzą.</p> <p>3. Wykonywanie praw określonych w niniejszym artykule może podlegać przepisom lub procedurom krajowym, pod warunkiem że takie przepisy i procedury umożliwiają pełną realizację celów, dla których prawa te przewidziano.</p>	<p>KPK Art. 612. § 1. O każdorazowym wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania wobec obywatela państwa obcego, na jego prośbę, zawiadamia się niezwłocznie właściwy miejscowo urząd konsularny tego państwa lub - w braku takiego urzędu - przedstawicielstwo dyplomatyczne tego państwa.</p> <p>§ 2. W razie zatrzymania obywatela państwa obcego należy zatrzymanemu umożliwić, na jego prośbę, nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, a w razie zatrzymania osoby nieposiadającej żadnego obywatelstwa - z przedstawicielem państwa, w którym ma ona stałe miejsce zamieszkania.</p> <p>KKW Art. 211. § 1. Po przyjęciu tymczasowo aresztowanego do aresztu śledczego bezzwłocznie zawiadamia się o tym organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.</p> <p>§ 2. Tymczasowo aresztowany ma prawo, bezzwłocznie po osadzeniu go w areszcie śledczym, zawiadomić o miejscu swojego pobytu osobę najbliższą albo inną osobę, stowarzyszenie, organizację lub instytucję, a także swojego obrońcę. Tymczasowo aresztowany cudzoziemiec ma ponadto prawo powiadomić właściwy urząd konsularny, a w razie braku takiego urzędu - właściwe przedstawicielstwo dyplomatyczne.</p> <p>Art. 215 § 1a. W przypadku gdy tymczasowo aresztowanym jest obywatel państwa obcego, ma on prawo do porozumiewania się z właściwym urzędem konsularnym lub przedstawicielstwem dyplomatycznym, a w przypadku gdy tymczasowo aresztowanym jest osoba nieposiadająca żadnego obywatelstwa - z przedstawicielem państwa, w którym ma ona stałe miejsce zamieszkania, na zasadach, o których mowa w § 1 zdanie pierwsze.</p> <p>Art. 209. Do wykonywania tymczasowego aresztowania</p>	<p>wolności.</p> <p>Przewidziany w art. 605 k.p.k. obowiązek powiadomienia urzędu konsularnego lub przedstawicielstwa dyplomatycznego o dacie tymczasowego aresztowania cudzoziemca nie koliduje z zobowiązaniami wynikającymi z dyrektywy. Przepis ten ma bowiem zastosowanie do instytucji ekstradycji. Tymczasem dyrektywa reguluje prawa osób podejrzanych i oskarżonych w toku krajowego postępowania karnego oraz postępowania w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania, nie zaś ekstradycji (art. 10).</p>
--	---	--

	<p>stosuje się odpowiednio przepisy odnoszące się do wykonywania kary pozbawienia wolności, ze zmianami wynikającymi z przepisów niniejszego rozdziału.</p> <p>Art. 105 § 2. Skazany cudzoziemiec może prowadzić korespondencję z właściwym urzędem konsularnym, a w razie braku takiego urzędu - z właściwym przedstawicielstwem dyplomatycznym oraz korzystać z widzeń z urzędnikiem konsularnym lub wykonującym funkcje konsularne pracownikiem przedstawicielstwa dyplomatycznego.</p> <p>KPW</p> <p>Art. 46 § 3. Na żądanie zatrzymanego zawiadamia się o zatrzymaniu osobę najbliższą, a także pracodawcę. O zatrzymaniu osoby wskazanej w art. 10 § 1 zawiadamia się niezwłocznie właściwego dowódcę jednostki wojskowej, nawet gdy zatrzymany tego nie żąda. Przepis art. 612 § 2 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.</p>	
<p>Art. 8. 1. Odstępstwa czasowe stosowane na mocy art. 3 ust. 5 lub 6 albo na mocy art. 5 ust. 3:</p> <p>a) muszą być proporcjonalne i nie mogą wykraczać poza to, co jest konieczne;</p> <p>b) muszą być ściśle ograniczone w czasie;</p> <p>c) nie mogą opierać się wyłącznie na rodzaju lub wadze zarzucanego przestępstwa; ani</p> <p>d) nie mogą naruszać ogólnej rzetelności postępowania.</p> <p>2. Na czasowe odstępstwa na mocy art. 3 ust. 5 lub 6 można zezwolić jedynie w drodze należycie uzasadnionej decyzji podjętej w trybie indywidualnym przez organ sądowy lub przez inny właściwy organ, pod warunkiem że decyzja ta może podlegać kontroli sądowej. Należycie uzasadnioną decyzję odnotowuje się, wykorzystując procedurę protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.</p> <p>3. Na czasowe odstępstwa na mocy art. 5 ust. 3 można zezwolić jedynie w trybie indywidualnym organ sądowy lub inny właściwy organ, pod warunkiem że decyzja ta może podlegać kontroli sądowej.</p>	<p>Brak. Przepis fakultatywny.</p>	

<p>Art. 9. 1. Bez uszczerbku dla prawa krajowego nakładającego wymóg obowiązkowej obecności lub pomocy adwokata państwa członkowskie w odniesieniu do każdego zrzeczenia się prawa, o którym mowa w art. 3 i 10, zapewniają, aby:</p> <p>a) podejrzanemu lub oskarżonemu udzielono ustnie lub pisemnie jasnych i wystarczających informacji w prostym i zrozumiałym języku na temat treści danego prawa i możliwych konsekwencji zrzeczenia się go; oraz</p> <p>b) zrzeczenie się praw dokonane zostało w sposób dobrowolny i jednoznaczny.</p> <p>2. Zrzeczenie się praw, którego można dokonać pisemnie lub ustnie, jak również okoliczności, w których zrzeczenie nastąpiło, odnotowuje się, wykorzystując procedurę protokołowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.</p> <p>3. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni mogli odwołać zrzeczenie się praw na każdym etapie postępowania karnego, a także zapewniają, aby zostali oni poinformowani o tej możliwości. Takie odwołanie staje się skuteczne z chwilą jego dokonania.</p>	<p>KPK</p> <p>Art. 148 § 2. Wyjaśnienia, zeznania, oświadczenia i wnioski oraz stwierdzenia określonych okoliczności przez organ prowadzący postępowanie zamieszcza się w protokole z możliwą dokładnością. Osoby biorące udział w czynności mają prawo żądać zamieszczenia w protokole z pełną dokładnością wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów.</p> <p>Art. 244 § 3. Z zatrzymania sporządza się protokół, w którym należy podać imię, nazwisko i funkcję dokonującego tej czynności, imię i nazwisko osoby zatrzymanej, a w razie niemożności ustalenia tożsamości - jej rysopis oraz dzień, godzinę, miejsce i przyczynę zatrzymania z podaniem, o jakie przestępstwo się ją podejrzewa. Należy także wciągnąć do protokołu złożone przez zatrzymanego oświadczenia oraz zaznaczyć udzielenie mu informacji o przysługujących prawach. Odpis protokołu doręcza się zatrzymanemu.</p> <p>KPW</p> <p>Art. 37 § 2. Z rozprawy sporządza się:</p> <p>1) protokół utrwalający przebieg rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk oraz</p> <p>2) protokół pisemny.</p> <p>§ 11. Do protokołu pisemnego stosuje się odpowiednio przepisy <u>art. 144 § 2 i 3</u>, <u>art. 146</u>, <u>art. 149 § 1</u>, <u>art. 150</u>, <u>art. 151</u>, <u>art. 153 § 3 i 4</u>, <u>art. 154</u> oraz <u>art. 155</u> Kodeksu postępowania karnego, a w przypadku:</p> <p>1) protokołu pisemnego innego niż ten, o którym mowa w § 2 pkt 2, stosuje się odpowiednio także przepisy <u>art. 145</u>, <u>art. 148 § 1, 2, 3 i 4</u> i <u>art. 149 § 2</u> Kodeksu postępowania karnego;</p>	<p>Brak konieczności wprowadzania przepisu, który <i>expressis verbis</i> dotyczyłby kwestii zrzeczenia się z prawa do adwokata. Podejrzany i oskarżony mają prawo do rezygnacji z tego uprawnienia, jak również do ponownego skorzystania z pomocy obrońcy. Oświadczenia zaś w tym zakresie odnotowywane są w protokole (art. 148, 244 kpk i art. 37 § 11 kpw), bądź w zapisie audio-video z rozprawy (art. 37 § 2 kpw).</p>
---	--	---

<p>Art. 10. 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoba podlegająca nakazowi miała w państwie członkowskim wykonującym nakaz prawo dostępu do adwokata przy zatrzymaniu dokonany na mocy europejskiego nakazu aresztowania.</p> <p>2. W odniesieniu do treści prawa dostępu do adwokata w państwie członkowskim wykonującym nakaz osobie podlegającej nakazowi przysługują w tym państwie członkowskim następujące prawa:</p> <p>a) prawo dostępu do adwokata w takim terminie i w taki sposób, aby osoby podlegające nakazowi mogły skutecznie wykonywać przysługujące im prawa, a w każdym przypadku niezwłocznie po pozbawieniu ich wolności;</p> <p>b) prawo do spotkania z reprezentującym je adwokatem i do porozumiewania się z nim;</p> <p>c) prawo do obecności i udziału ich adwokata w czasie przesłuchania osób podlegających nakazowi przez organ sądowy wykonujący nakaz, zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym. W przypadku gdy adwokat uczestniczy w przesłuchaniu, jest to odnotowywane, z wykorzystaniem procedury protokolowania, zgodnie z prawem danego państwa członkowskiego.</p>	<p>KPK</p> <p>Art. 607 k § 2a. Zatrzymanie osoby ściganej nakazem europejskim może nastąpić także na podstawie wpisu do Systemu Informacyjnego Schengen. Przepisy art. 244-246 i art. 248 stosuje się.</p> <p>Art. 607I. § 1. W przedmiocie przekazania i tymczasowego aresztowania sąd orzeka na posiedzeniu, w którym mają prawo wziąć udział prokurator i obrońca.</p>	
<p>3. Do postępowania dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania w państwie członkowskim wykonującym nakaz stosuje się odpowiednio prawa przewidziane w art. 4, 5, 6, 7, 9 oraz – jeżeli zastosowanie ma czasowe odstępstwo na mocy art. 5 ust. 3 – art. 8.</p>	<p>Brak potrzeby wprowadzania dodatkowych przepisów. Przepisy części ogólnej stosuje się do przepisów części szczególnej kpk.</p>	

<p>4. Właściwy organ państwa członkowskiego wykonującego nakaz informuje osoby podlegające nakazowi, niezwłocznie po pozbawieniu ich wolności, że mają one prawo do ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz. Zadaniem adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz jest wspomaganie adwokata w państwie członkowskim wykonującym nakaz poprzez udzielanie mu informacji i porad w celu skutecznego skorzystania przez osoby podlegające nakazowi z przysługujących im praw na mocy decyzji ramowej 2002/584/WSiSW.</p> <p>5. W przypadku gdy osoby podlegające nakazowi chcą skorzystać z prawa do ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz, a nie mają jeszcze takiego adwokata, właściwy organ w państwie członkowskim wykonującym nakaz bezzwłocznie informuje o tym właściwy organ w państwie członkowskim wydającym nakaz. Właściwy organ tego państwa członkowskiego przekazuje osobom podlegającym nakazowi, bez zbędnej zwłoki, informacje mające ułatwić im ustanowienie tam adwokata.</p> <p>6. Prawo osoby podlegającej nakazowi do ustanowienia adwokata w państwie członkowskim wydającym nakaz pozostaje bez uszczerbku dla terminów określonych w decyzji ramowej 2002/584/WSiSW oraz dla obowiązku organu sądowego wykonującego nakaz polegającego na podjęciu – z uwzględnieniem tych terminów i warunków określonych w tej decyzji ramowej – decyzji, czy dana osoba ma zostać wydana.</p>		
<p>Art. 11 Niniejsza dyrektywa pozostaje bez uszczerbku dla prawa krajowego dotyczącego pomocy prawnej z urzędu, stosowanego zgodnie z Kartą oraz EKPCz.</p>	<p>KPK Art. 78. § 1. Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaze, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. § 1a. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli oskarżony żąda wyznaczenia obrońcy z urzędu w celu dokonania określonej czynności procesowej. § 2. Sąd może cofnąć wyznaczenie obrońcy, jeżeli okaże się, że nie istnieją okoliczności, na</p>	

podstawie których go wyznaczono. Na postanowienie o cofnięciu wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.

Art. 79. § 1. W postępowaniu karnym oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli:

- nie ukończył 18 lat,
- jest głuchy, niemy lub niewidomy,
- zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona,
- zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.

§ 2. Oskarżony musi mieć obrońcę również wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne ze względu na inne okoliczności utrudniające obronę.

§ 3. W wypadkach, o których mowa w § 1 i 2, udział obrońcy jest obowiązkowy w rozprawie oraz w tych posiedzeniach, w których obowiązkowy jest udział oskarżonego.

§ 4. Uznając za uzasadnioną opinię biegłych lekarzy psychiatrów, że czyn oskarżonego nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem i że stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, sąd orzeka, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Prezes sądu albo sąd zwalnia wówczas obrońcę z jego obowiązków, chyba że zachodzą inne okoliczności przemawiające za tym, aby oskarżony miał obrońcę wyznaczonego z urzędu.

Art. 80. Oskarżony musi mieć obrońcę w postępowaniu przed sądem okręgowym, jeżeli zarzucono mu zbrodnię. W takim wypadku udział obrońcy w rozprawie głównej jest obowiązkowy.

Art. 81. § 1. Jeżeli w sytuacji określonej w art. 78 § 1 lub 1a, art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 oskarżony nie ma

	<p>obrońcy z wyboru, prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu.</p> <p>§ 1a. Na zarządzenie prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy przysługuje zażalenie do sądu właściwego do rozpoznania sprawy, a na postanowienie sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy - zażalenie do innego równorzędnego składu tego sądu.</p> <p>§ 1b. Ponowny wniosek o wyznaczenie obrońcy, oparty na tych samych okolicznościach, pozostawia się bez rozpoznania.</p> <p>§ 2. Na uzasadniony wniosek oskarżonego lub jego obrońcy prezes lub referendarz sądowy sądu właściwego do rozpoznania sprawy może wyznaczyć nowego obrońcę w miejsce dotychczasowego.</p>	
<p>Art. 12. 1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podejrzani lub oskarżeni w postępowaniu karnym, jak również osoby podlegające nakazowi w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania miały do dyspozycji na mocy prawa krajowego skuteczny środek naprawczy w przypadku naruszenia ich praw przewidzianych w niniejszej dyrektywie.</p> <p>Art. 12. 2. Bez uszczerbku dla krajowych przepisów i systemów dotyczących dopuszczalności dowodów państwa członkowskie zapewniają, aby w postępowaniu karnym przy ocenie wyjaśnień złożonych przez podejrzanych lub oskarżonych lub dowodów uzyskanych z naruszeniem ich prawa dostępu do adwokata lub w przypadkach, gdy zezwolono na odstępstwo od tego prawa zgodnie z art. 3 ust. 6, przestrzegane były prawo do obrony i prawo do rzetelnego postępowania.</p>	<p>KPK</p> <p>Art. 425. § 1. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje środek odwoławczy stronom oraz innym osobom wskazanym w przepisach ustawy.</p> <p>§ 2. Orzeczenie można zaskarżyć w całości lub w części. Można także zaskarżyć brak określonego rozstrzygnięcia. Przedmiotem zaskarżenia może być również samo uzasadnienie orzeczenia.</p> <p>§ 3. Odwołujący się może skarżyć jedynie rozstrzygnięcia lub ustalenia naruszające jego prawa lub szkodzące jego interesom. Ograniczenie to nie dotyczy oskarżyciela publicznego.</p> <p>Art. 438. Orzeczenie ulega uchyleniu lub zmianie w razie stwierdzenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - obraży przepisów prawa materialnego, - obraży przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia, <p>Art. 444. Od wyroku sądu pierwszej instancji stronom, a pokrzywdzonemu od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie, wydanego na posiedzeniu przysługuje apelacja.</p> <p>Art. 439. § 1. Niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia sąd odwoławczy na posiedzeniu</p>	<p>Motyw 50 wyjaśnia art. 12. Zgodnie z nim dyrektywa nie narusza systemów krajowych dotyczących swobodnej oceny dowodów przez sąd. Stąd też nie ma konieczności wprowadzania odrębnych procedur oceny dowodów, wystarczający jest art. 7 kpk i art. 8 kpw.</p> <p>(50) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby przy ocenie wyjaśnień złożonych przez podejrzanych lub oskarżonych lub dowodów uzyskanych z naruszeniem ich prawa dostępu do adwokata lub w przypadkach, gdy zezwolono na odstępstwo od tego prawa zgodnie z niniejszą dyrektywą, szanowane były prawo do obrony i rzetelnego postępowania. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który stwierdza, że prawo do obrony będzie co do zasady w sposób nieodwracalny naruszone w przypadku, gdy do celów skazania danej osoby wykorzystano się obciążające ją wyjaśnienia złożone podczas przesłuchania policyjnego prowadzonego bez dostępu do adwokata. Powinno to pozostawać bez uszczerbku dla wykorzystania wyjaśnień do innych celów dopuszczalnych zgodnie z prawem krajowym, na przykład w przypadku konieczności przeprowadzenia pilnych czynności dochodzeniowych w celu zapobieżenia popełnieniu innych przestępstw lub wystąpieniu poważnych negatywnych konsekwencji dla jakiegokolwiek osoby lub</p>

uchyla zaskarżone orzeczenie, jeżeli:

- oskarżony w postępowaniu sądowym nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 i 2 oraz art. 80 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy,

Art. 7. Organy postępowania kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.

KPW

Art. 103. § 1. Środkami odwoławczymi są apelacja i zażalenie.

§ 2. Od wyroku sądu pierwszej instancji służy stronom apelacja, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 3. Zażalenie przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie. Przysługuje ono stronom, a także osobie, której postanowienie, zarządzenie lub inne czynności bezpośrednio dotyczą.

§ 3a. Od postanowień i zarządzeń referendarza sądowego może być wniesiony sprzeciw. Powoduje on utratę mocy postanowienia lub zarządzenia.

Art. 104. § 1. Sąd odwoławczy uchyla na posiedzeniu zaskarżone orzeczenie, niezależnie od granic zaskarżenia, podniesionych zarzutów i wpływu uchybienia na treść orzeczenia, jeżeli:

- obwiniony nie miał obrońcy w wypadkach określonych w art. 21 § 1 lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy;

Art. 8. W postępowaniu uregulowanym w niniejszym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy art. 2, art. 4, art. 5, art. 7-9, art. 13, art. 14, art. 15 § 2 i 3, art. 16, art. 18 § 2, art. 20, art. 23 i art. 23a Kodeksu postępowania karnego.

w związku z pilną potrzebą niedopuszczenia do narażenia postępowania karnego na znaczący uszczerbek, kiedy to zapewnienie dostępu do adwokata lub opóźnienie dochodzenia spowodowałoby nieodwracalną szkodę dla trwających dochodzeń dotyczących poważnego przestępstwa. Ponadto powinno to pozostawać bez uszczerbku dla krajowych przepisów lub systemów dotyczących dopuszczalności dowodów i nie powinno uniemożliwiać państwom członkowskim utrzymywania systemu, w ramach którego przed sądem lub sędzią można powołać wszystkie istniejące dowody bez konieczności przeprowadzania jakiegokolwiek odrębnej lub uprzedniej oceny dopuszczalności takich dowodów.

<p>Art. 13 Państwa członkowskie zapewniają, aby przy stosowaniu niniejszej dyrektywy uwzględniane były odrębne potrzeby podejrzanych i oskarżonych wymagających szczególnego traktowania.</p>	<p>ww. przepis art. 79 kpk</p>	
<p>Art. 14 Żaden z przepisów niniejszej dyrektywy nie może być rozumiany jako ograniczający lub umniejszający prawa i gwarancje procesowe, które są zapewnione na mocy Karty, EKPCz lub innych stosownych przepisów prawa międzynarodowego lub prawa któregośkolwiek z państw członkowskich zapewniającego wyższy poziom ochrony</p>	<p style="text-align: center;">Art. 91 Konstytucji RP</p> <p>1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.</p> <p>2. Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.</p> <p>3. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.</p>	

Ministerstwo Sprawiedliwości
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa
skrytka pocztowa P-33

DL-IV-053-2/17/2

190414-00406

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2017 -04- 18
ZAL.	NR

Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa